

Kultur för alla barn

En dokumentation av
Göteborgs Kulturkalas
och Kultur i Västs
tillgänglighetsarbete
med Barnens Kulturkalas
2014-2016

”Grundtanken är att det på Barnens Kulturkalas ska finnas någonting för alla barn. Det grundar sig i en övertygelse att det inte är mer än rätt. Förutom att vi rör oss med skattepengar så kan du tänka dig själv att du står framför ett barn i rullstol och säger ’du inte är välkommen hit’. Det är precis vad det gör om du inte har gjort ditt yttersta som arrangör.”

Emma Rygielski, programproducent, Barnens Kulturkalas

”Vi jobbar intersektionellt i hela vår organisation utifrån alla de maktfaktorer som påverkar människors liv och förutsättningar. Det går inte att isolera frågan om tillgänglighet till en enskild angelägenhet.”

Tasso Stafilidis, verksamhetsledare, Göteborgs Kulturkalas

”För barn som lever med någon typ av funktionsvariation har vi en chans att skapa en ö på Barnens Kulturkalas. En plats där alla kan känna sig inkluderade istället för exkluderade. Om jag går till Barnens Kulturkalas ska det åtminstone finnas några saker som jag med min funktionsvariation ska kunna delta i.”

Eva Johansson, tillgänglighetskonsulent, Kultur i Väst

Tillåt oss att skryta lite blygsamt

”Det som är nödvändigt för några få är också bra för de allra flesta.” Det är en paroll som har genomsyrat arbetet för tillgänglighet på Barnens Kulturkalas, som har genomförts av Kultur i Väst och Göteborgs Kulturkalas. Mellan åren 2014 och 2016 har vi gemensamt vidtagit en rad åtgärder för att höja graden av tillgänglighet på Barnens Kulturkalas. Detta för att stärka arbetet med inkludering och tillgänglighet inom barnkulturen, samt för att säkerställa att vi arrangerar ett Kulturkalas för alla barn och att alla arrangörer har rätt kompetens.

Den här dokumentationen visar att Barnens Kulturkalas uppfyller de kriterier på tillgänglighet som Västra Götalandsregionen tillsammans med funktionshinderrörelsen har formulerat. Sett utifrån det arbete som de olika aktörerna på Barnens Kulturkalas gör finns det dessutom minst tre olika lösningar för varje kriterium vad gäller anpassningar som har gjorts. Denna slutsats kan vi dra utifrån den undersökning som ligger till grund för den här rapporten.

Undersökningen visar på vikten av rutiner, systematisering och ett långsiktigt arbete för att en verksamhet som Barnens Kulturkalas ska leva upp till målen för tillgänglighet. Det i sin tur blir en kvalitetssäkring för all verksamhet med fokus på barnkultur. Inte minst tydligt är att arbetet med tillgänglighet kräver kompetenshöjande insatser och samordning. En förutsättning för att gå i land med den ambitionen är att ledningen stakar upp riktningen, pekar på vikten av tillgänglighet och avsätter resurser. Det har varit en avgörande faktor i vårt arbete för en tillgänglig barnkultur. I den här dokumentationen förekommer tre centrala organisationer i arbetet för tillgänglighet på Barnens Kulturkalas. Det är Göteborgs Kulturkalas, Barnens Kulturkalas och Kultur i Väst.

Kultur i Väst:

- ★ Kultur i Väst är en kulturförvaltning inom Västra Götalandsregionen, vars uppdrag är att arbeta med att stärka och utveckla kulturen i hela regionen.
- ★ Har drygt 80 medarbetare i form av konsulenter, producenter, kommunikatörer, journalister och administratörer.
- ★ Uppdraget kommer från politikerna i regionens kulturnämnd och verksamheten finansieras med skattepengar.
- ★ Finns till för alla invånare i Västra Götaland och arbetar särskilt med kultur för barn och unga, bland annat genom att samarbeta med kommunerna i Västra Götalandsregionen, regionala institutioner samt arrangörer och organisationer i det fria kulturlivet.
- ★ Tillgänglighetskonsulenterna på Kultur i Väst jobbar konststartsövergripande för att främja och stötta tillgänglighetsarbetet inom kulturområdet i regionen.

Göteborgs Kulturkalas:

- ★ En stadsfestival med rötter i Göteborgskalaset, med början 1991. Genomförs av Göteborg & Co med stöd av Göteborgs Stad, Västra Götalandsregionen och näringslivsgruppen Göteborg & Co, samt ett stort antal samarbetspartner inom kulturområdet och näringslivet.
- ★ I utbudet ryms allt ifrån opera, konst, musik, litteratur och teater till karneval, gatuteater, matkultur och slöjd. Här finns såväl världsartister och världsmusik som dansband, lokala artister och smalare akter på kalaset många olika scener och festplatser.

- ★ 55 olika festplatser
- ★ 1300 programstarter
- ★ 3500 artister
- ★ 200 samarbeten
- ★ Allting är gratis

Göteborgs Kulturkalas har till uppgift att skapa en helhet av de många små delarna som de olika aktörerna bidrar med.

Barnens Kulturkalas:

- ★ En del av Göteborgs Kulturkalas
- ★ En samverkansplattform mellan olika aktörer inom kulturområdet
- ★ Startades 2007 och är Nordens största barnkulturfestival. Vänder sig till barn i åldern noll till tolv år
- ★ Håller för närvarande till i Trädgårdsföreningen, där festplatsen numera är indelad i olika "världar" där den allra största, Manegen, är ett stort cirkustält. Några av de andra världarna är Bokskogen, Slöjdklubben och Ateljé Växthuset. Programpunkterna är anpassade för respektive värld

Vad vi menar med barnkultur för alla

Alla barn har rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Det står att läsa i FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen). Frågan är vad det direktivet innebär i praktiken för kulturinstitutioner och arrangörer inom det fria kulturlivet när det kommer till publika evenemang. I vilken utsträckning inkluderar egentligen aktörerna alla barn i sin verksamhet? Den frågan kan vara värd att ställa sig. Det gjorde vi på Kultur i Väst och Göteborgs Kulturkalas 2013, som ett första led i det utvecklingsarbete som då påbörjades för att stärka tillgänglighetsarbetet på Barnens Kulturkalas.

Sedan dess driver våra två organisationer tillsammans ett aktivt tillgänglighetsarbete för ett vidgat deltagande vad gäller barn och unga med funktionsvariationer. Arbetet syftar till att systematisera det långsiktiga strategiska arbetet i alla led genom kompetenshöjning, samverkan, dokumentation, rutiner och medvetandegörning. Det gör att vi kan säkerställa att utställare och arrangörer på Barnens Kulturkalas gör sitt yttersta för att rikta sig till alla barn. Målet är att såväl den fysiska- som den psykosociala miljön ska vara tillgänglighetsanpassad sett till aktiviteter, material, verktyg och bemötande.

Ambitionen är att alla aktiviteter på Barnens Kulturkalas ska vända sig till alla. Det betyder att alla barn ska kunna hitta något som passar just dem. Oavsett könsidentitet, ålder, etnicitet eller funktionsvariation. Den här texten berättar om vägen dit och om hur du som arrangör kan arbeta för tillgänglighet i allmänhet, och när det kommer till arrangemang som vänder sig till barn och unga i synnerhet.

Det här vill vi berätta

Målet med undersökningen som ligger till grund för den här dokumentationen är att kartlägga det strategiska arbete som Barnens Kulturkalas och Kultur i Väst har genomfört för att systematisera tillgänglighetsarbetet genom rutiner och kompetenshöjning.

Syftet är att genom denna dokumentation permanenta rutiner för tillämpning och utveckling av tillgänglighetsarbetet i framtiden. Tanken är också att sprida kunskap

till andra arrangörer inom kulturområdet som vill inspireras och höja kunskapsnivån om tillgänglighetsarbete i praktiken.

Metoden för informationsinhämtning bygger på en systematisk undersökning i form av kvalitativa djupintervjuer med arrangörer inom organisationens alla led.

Vad vi ville ta reda på

Arbetet med den här dokumentationen inleddes med att vi ställde oss en rad frågor. Dessa frågeställningar har sedan varit centrala i den delen av processen som gick ut på att samla in information. Det första vi ville ta reda på var helt enkelt vad det egentligen innebär för alla inblandade att Barnens Kulturkalas vänder sig till alla barn. Vad menas med alla och hur når vi dit? Vi ville också titta på hur det strategiska och systematiska arbetet för tillgänglighet har sett ut från starten till dags dato, hur det avspeglas i de olika aktiviteterna och på vilket sätt arrangörernas kompetens när det gäller tillgänglighet säkerställs.

En annan viktig aspekt har varit att belysa hur den sammanlagda kompetenshöjningen, som kommer ut av det arbete som Göteborgs Kulturkalas och Kultur i Väst har genomfört, ser ut. Men också att undersöka hur kompetensen förs vidare till de olika ordinarie kulturverksamheterna och på så sätt kommer pedagoger och barn inom Göteborgs kommun till del. Sist men inte minst ville vi ta reda på hur arbetet med tillgänglighet inom ramen för barnkultur kan utvecklas och vidgas i framtiden.

Vi tog avstamp i följande frågeställningar:

- ★ Vad innebär det att Barnens Kulturkalas ska vara tillgängligt för alla barn?
- ★ Hur har Kultur i Västs och Barnens Kulturkalas gemensamma arbete med tillgänglighet sett ut 2014-2016?
- ★ Hur avspeglas arbetet i de olika aktiviteterna på kalaset?
- ★ Hur systematiseras tillgänglighetsarbetet? Och hur höjer vi arrangörernas kompetens?
- ★ På vilket sätt tas kunskaper och erfarenheter vidare in i den ordinarie verksamheten?
- ★ Hur ska vi bli ännu bättre i framtiden?
I den här rapporten får du tips om hur du kommer igång med tillgänglighetsarbetet, samt en checklista med konkreta verktyg för att arbeta med att tillgängliggöra kultur för barn och unga med funktionsvariation.

Det här menar vi:

Barnkultur: Enligt regeringens kulturproposition Tid för kultur (2009/10:3) innebär begreppet barnkultur all kultur för, med och av barn och unga. Det är också den definition av begreppet barnkultur som används i den här dokumentationen.

Tillgänglighet: I Myndigheten för delaktighets (MTM) riktlinjer används begreppet tillgänglighet som ett samlande begrepp för både tillgänglighet och användbarhet. Generellt används tillgänglighet och användbarhet för att beskriva vad som krävs för att personer med norm-

brytande funktionsvariation ska kunna delta på lika villkor som alla andra. Dels handlar det om att kunna nå en verksamhet, dels om hur effektiv användningen är och möjligheterna att delta i verksamheten.

”Tillgänglighet är inte enbart mått och teknik. Exempelvis kan okunskap, negativa attityder och fördomar både leda till att nödvändiga förbättringar av tillgängligheten inte blir genomförda och till brister i bemötande. Ett annat exempel är att brister i rutiner kan skapa strukturella hinder. Det gäller att tänka efter före, planera genomföra åtgärder och sedan följa upp samt utvärdera.” (Myndigheten för tillgänglighet i rapporten Riv hindren 2015)

Funktionsnedsättning: Det begrepp som Socialstyrelsen använder för att beskriva en individs nedsättning av funktionsförmåga.

Funktionsvariation: En funktionsvariation är en avvikelse från normen gällande fysisk, psykisk eller kognitiv funktion. Ibland innebär funktionsvariationer också funktionsnedsättning, men inte alltid.

Funktionshinder: Uppstår när personer möter hinder i miljön. Det kan handla om brister i tillgänglighet, allmänna kommunikationsmedel och information.

Barnens kulturkalas – vad är det?

”Syftet med Barnens Kulturkalas är att erbjuda alla barn ett gott avslut på sommarlovet och skapa möjlighet att upptäcka nya konstformer eller fördjupa sig i gamla favoriter. Barnens Kulturkalas är en plattform för institutioner och fria utövare att skapa relationer med en ny publik och tvärtom. Alla barn ska här ges möjlighet att upptäcka konstens alla språk.” Så formulerar sig Emma Rygielski, programproducent för Barnens Kulturkalas, angående idén med verksamheten.

Arrangemanget fungerar på så vis att de olika arrangörerna jobbar självständigt, får disponera plats på kalaset och ansvarar på egen hand för den kulturverksamhet de genomför under festivaldagarna. Det kan vara på scener, i tält eller på andra platser. Dessutom finns programstarter som arrangeras av Göteborgs Kulturkalas själva, som skapar en helhet av de många små delarna.

Kultur i Väst och Göteborgs Kulturkalas utgör en gemensam och samordnande kraft vad gäller Barnens Kulturkalas, den del av kalaset som är satt under lupp i den här dokumentationen. Tillsammans ansvarar våra respektive organisationer för tillgänglighetsarbetet – både vad gäller den fysiska miljön och de kompetenshöjande insatser som görs för att öka medvetandegraden kring tillgänglighet.

Vikten av tillgänglig barnkultur

Vi på Kultur i Väst och på Göteborgs Kulturkalas har i uppdrag att göra kulturen tillgänglig för fler och att arbeta för det som kallas vidgat deltagande. Enligt svensk lagstiftning ska alla barn och ungdomar ha möjlighet och rätt till kulturupplevelser oberoende av familjeförhållanden eller var man växer upp. Oavsett ålder, kön, funktionsvariation eller etnisk, socioekonomisk eller religiös bakgrund ska barn och unga kunna ta del av och utforska kultur och konstnärliga uttryck i olika former. Barns och ungdomars kreativitet och eget skapade ska kunna komma till uttryck på många olika sätt. I samtliga fall är det barnets behov som ska stå i centrum för de insatser som görs för att främja barn- och ungdomskulturen.

Som grundbult finns Barnkonventionen, enligt vilken alla barn har rätt att delta i det kulturella och konstnärliga livet. Det står formulerat i artikel 31, enligt följande två punkter.

- 1 Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.
- 2 Konventionsstaterna ska respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet samt för rekreations- och fritidsverksamhet.

Även om Barnkonventionen inte är lag i Sverige är den juridiskt bindande i och med att Sverige har ratificerat den här konventionen. Det innebär att vi i Sverige har anpassat och ändrat våra lagar på ett sådant sätt att de överensstämmer med Barnkonventionen.

Det är regeringen som har det yttersta ansvaret för att Sverige lever upp till Barnkonventionen. Därtill har Kulturrådet bland annat att se till att barns rätt till yttrandefrihet tas tillvara, likaså barns rätt och möjligheter att delta i det kulturella livet och att få tillgång till kulturupplevelser. Men också barns rätt att skapa själva.

”Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.” Det står att läsa i de kulturpolitiska mål som Riksdagen beslutade om 2009.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- ★ Främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor.
- ★ Främja kvalitet och konstnärlig förnyelse.
- ★ Främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas.
- ★ Främja interkulturellt utbyte och samverkan.
- ★ Särskilt uppmärksamma barn och ungas rätt till kultur.

Lokalt, regionalt och nationellt är det kommuner, lands-ting, regioner och myndigheter som ska ansvara för att Barnkonventionen efterlevs.

I Västra Götalandsregionen pågår även arbetet med att implementera Barnkonventionen. För att det ska kunna ske samordnat och rättighets- och kunskapsbaserat har kulturnämnden tagit fram riktlinjerna Rätten att delta i kulturlivet, som pekar på det ansvar som aktörer inom kulturområdet har för att verka för jämlikhet och jämställdhet, samt att motverka diskriminering utifrån kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning eller ålder. Detta uppdrag är alltså vad Göteborgs Kulturkalas, Barnens Kulturkalas och Kultur i Väst har att förhålla sig till och utgör den grund på vilken tillgänglighetsarbetet inom kultursektorn vilar.

”Kulturnämnden ger långsiktiga stöd till institutioner, bolag, förvaltningar och egna folkhögskolor. Alla har från 2015 fram till och med 2017 nya uppdrag vars mål – förutom ansvaret för en konststarts- eller ett kulturområdes utveckling – främst är vidgat deltagande, ökad samverkan samt att höja Västra Götalands attraktivitet. Uppdragen och målen är i stor utsträckning baserade på verksamheternas egna utvecklingsstrategier. Alla institutioner har också särskilt ansvar för att ge det fria kulturlivet goda möjligheter att verka i regionen, att utveckla sitt rättighetsbaserade arbetssätt, inte minst med barn och unga, samt att involvera civilsamhället i sin verksamhet.” (Västra Götalandsregionens kulturplan 2016-2019)

Riktlinjer för tillgänglighet

Personer med någon typ av funktionsnedsättning ägnar sig åt kulturella aktiviteter i avsevärt mindre utsträckning än genomsnittet av befolkningen. Det visade rapporten För, med och av – en uppföljning av tillgänglighet inom kulturen, som gjordes på uppdrag av kulturutskottet och överlämnades till Riksdagen i mars 2014. Enligt lagstiftningen får inte funktionsnedsättning hindra människor från att aktivt delta i kulturlivet. I december 2008 ratificerade regeringen FN:s internationella konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det är utgångspunkten för såväl det politiska som det strategiska arbetet som pågår inom kulturområdet. Konventionen behandlar bland annat deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet samt idrott och står att finna i artikel sju, nio, nitton och trettio.

Artikel 7. Barn med funktionsnedsättning

Staterna ska säkerställa att barn med funktionsnedsättning har tillgång till alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

Artikel 9. Tillgänglighet

För att människor med funktionsnedsättning ska kunna leva oberoende och fullt ut kunna delta på livets alla områden ska staterna se till att samhället blir tillgängligt. Det handlar bland annat om den fysiska miljön, transporter, information, kommunikation, IT och tjänster.

Artikel 19. Att leva självständigt och att delta i samhället

Människor med funktionsnedsättning har samma rätt som andra att leva i samhället med lika valmöjligheter. Staterna ska göra det möjligt att leva i full inkludering och delaktighet

Artikel 30. Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

Människor med funktionsnedsättning ska kunna delta i kulturlivet på lika villkor som andra. Lokaler, material och aktiviteter ska vara tillgängliga. Det gäller också rekreation, fritidsverksamhet och idrottsverksamhet. Människor med funktions-

nedsättning ska också få erkännande och stöd för sin särskilda kulturella och språkliga identitet, däribland teckenspråk och dövas kultur.

Som en del i den kulturpolitik som förs i de här frågorna ska personer med funktionsnedsättning beaktas i alla regeringsinitiativ på kulturområdet. Det kan handla om att förbättra den fysiska tillgängligheten till kulturinstitutionernas lokaler, men också genom att institutioner och kulturskapare ska underlätta deltagande för personer med funktionsnedsättning. Det kan handla om allt ifrån nya tekniska lösningar till fysiska lokaler. Även riktlinjer för vidgat deltagande, för bland annat personer med funktionsnedsättning, finns inskrivet i Västra Götalandsregionens kulturplan.

”Alla institutioner har också särskilt ansvar för att ge det fria kulturlivet goda möjligheter att verka i regionen, att utveckla sitt rättighetsbaserade arbetssätt, inte minst med barn och unga, samt att involvera civilsamhället i sin verksamhet.” (Västra Götalandsregionens kulturplan)

Varför ett kulturkalas för alla barn?

Vi på Barnens Kulturkalas och Kultur i Väst inledde 2013 ett förändringsarbete i syfte att förbättra tillgänglighetsarbetet på Barnens Kulturkalas – för att vidga deltagandet och arrangera ett kalas där alla barn ska ha tillgång till hela festplatsen och de aktiviteter som där erbjuds. Förutom den aspekt att det rör sig om en barnkulturfestival som anordnas med hjälp av skattepengar är det inte mer än rätt att alla ska kunna delta, menar Emma Rygielski, programproducent på Barnens Kulturkalas:

– Du kan ju tänka dig själv att du står framför ett barn i rullstol och säger att du inte är välkommen hit. Det är nämligen precis vad du gör om du som arrangör inte har ansträngt dig till det yttersta för att inkludera alla barn.

Tasso Stafilidis, verksamhetsledare på Göteborgs Kulturkalas poängterar att frågan om tillgänglighet är en viktig del i arbetet med att göra Göteborgs Kulturkalas till ett evenemang öppet för alla. Likaväl som att alla aktiviteter på kalaset är gratis ska det inte heller finnas några begränsningar i den fysiska eller psykosociala miljön, betonar han.

– Vi har ett uppdrag som säger att vi ska ta bort alla hinder som kan begränsa folk och riskera att besökarna inte ska kunna göra vad de vill på kalaset, säger Tasso Stafilidis som ser tillgänglighetsarbetet som en naturlig del av den kvalitetssäkring som görs i stort vad gäller kalaset utifrån flera perspektiv.

– När vi sedan tre år tillbaka började jobba med social hållbarhet, tillgänglighet och mångfald är det här en

självklar väg att gå. Vi kan inte ha en kulturfestival som inte är tillgänglig för alla.

Eva Johansson, tillgänglighetskonsulent på Kultur i Väst menar att det inte alltid är så att vi arrangörer nödvändigtvis är medvetna om att vi inte anordnar aktiviteter för alla barn.

– Ofta tänker vi bara ”barn” och reflekterar inte över vilka olika behov var och en har. Det riskerar att drabba de med funktionsvariation allra hårdast.

Hon pekar på att det framför allt är barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som har svårt att få en aktiv fritid, vilket har visat sig i flera utredningar. Det är ett mönster som går igen överallt i samhället, vilket i sin tur riskerar att leda till utanförskap.

– För barn som lever med någon typ av funktionsvariation har vi en chans att skapa en ö på Barnens Kulturkalas. En plats där alla kan känna sig inkluderade istället för exkluderade. Om jag går till Barnens Kulturkalas ska det åtminstone finnas några saker som jag med min funktionsvariation ska kunna delta i.

Fem perspektiv för tillgänglighet

Allt arbete med att göra kulturen tillgänglig för barn med funktionsvariation kräver kunskap om olika personers behov och möjligheter, och varierar naturligtvis utifrån varje individs möjligheter och förmåga. För att möta alla barns behov när det gäller fysisk miljö, aktiviteter, bemötande och information krävs både kompetens och förståelse. För att nå dit jobbar Kultur i Väst och Barnens Kulturkalas utifrån de fem perspektiv på tillgänglighet som är framtagna av Västra Götalandsregionen i samarbete med de nationella funktionshinderorganisationerna.

★ De som har svårt att höra

För personer med nedsatt hörsel, dövhet eller dövblindhet ska det vara möjligt att kommunicera med andra människor, ta del av information samt att uppfatta larm. En bra ljudmiljö, samt visuell information och information på teckenspråk är ofta en förutsättning för god tillgänglighet. Teckenspråk är för många ett förstaspråk och för andra med nedsatt hörsel kan det finnas behov av tillgänglig kommunikation på annat sätt.

★ De som har svårt att se

Tillgänglighet för personer med nedsatt syn innebär att man ska kunna orientera och förflytta sig utan att bli utsatt för onödiga säkerhetsrisker. Information av olika slag måste presenteras på ett tillgängligt sätt. Formgivningen ska ge bästa möjliga läsbarhet och informationen bör kunna ges i alternativa format vid förfrågan, inom rimlig tid.

★ De som har svårt att röra sig

Det ska vara möjligt att förflytta sig självständigt och säkert. En förutsättning är att underlaget är jämnt och fast, att man kan ta sig fram utan att passera branta lutningar, trappor, höga trösklar, trånga passager och tunga dörrar. Ingen ska heller tvingas ta långa omvägar. Alla utrymmen ska vara tillräckligt rymliga för att man ska kunna manövrera med rullstol eller rollator. Det ska även finnas tillräckligt stora toaletter. Inredning och utrustning ska utformas och placeras så att den är användbar, skyltar och displayer vara lämplig för dem som använder rullstol eller är kortvuxna. De som använder rullstol ska också kunna sitta vid bord och arbetsbänkar.

★ De som har inte tål vissa ämnen

För barn med besvär i andningsorganen och/eller allergier ska det vara möjligt att vistas i offentliga miljöer utan att drabbas av allergiska reaktioner eller besvär i andningsvägarna. Det innebär att luftkvaliteten i byggnader måste vara bra, att det finns möjlighet att undvika ämnen, material, växter och dofter som kan ge upphov till allergiska reaktioner eller besvära personer med överkänslighet. För personer med födoämnesallergi och överkänslighet det ska vara möjligt att undvika födoämnen som kan orsaka allergiska reaktioner eller problem.

★ De som har svårt att tolka, bearbeta och förmedla information

Psykiska funktionsnedsättningar och medfödda neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, såsom ADHD, Autism, Aspergers och Tourettes syndrom, kan göra att en del personer upplever nedsatt kognitiv förmåga och därmed har svårt att tolka, bearbeta och förmedla information. Tillgänglighet i den fysiska miljön innebär för många med nedsatt kognitiv förmåga en möjlighet till att orientera sig och att använda miljön utan att utsättas för onödiga säkerhetsrisker. Inredning och utrustning ska utformas så att den är lättbegriplig. Information av olika slag ska kunna fås i en förenklad form som är tydlig, konkret, kortfattad och entydig, till exempel skriven på lättläst svenska. Informationsskyltar ska vara lättbegripliga, exempelvis utformade med hjälp av symboler.

Inför arrangerandet av Barnens Kulturkalas åren 2014, 2015 och 2016 har Göteborgs Kulturkalas tillsammans med Kultur i Väst jobbat aktivt för att förbättra tillgängligheten utifrån de fem ovanstående perspektiven.

Arbetet för ett tillgängligt Barnens Kulturkalas tar sin början

Förändringsarbetet började med att vi tillsatte en arbetsgrupp som bestod av Emma Rygielski, programproducent Barnens Kulturkalas och Eva Johansson tillgänglighetskonsulent Kultur i Väst. Arbetsgruppens gemensamma mål var att hitta goda exempel på nya arbetsmetoder

att sprida i framtiden, skapa en strategi och hitta sätt att jobba för att nå mål och hitta strukturer för tillgänglighetsarbetet. Här fanns också den viktiga aspekten att de aktörer som är involverade i Barnens Kulturkalas skulle utbildas i tillgänglighet. De båda hade varsitt mål som de fokuserade på i uppstartsfasen, där Evas Johanssons tyngdpunkt låg på att använda Barnens Kulturkalas som en "testarena" för att hitta former för att arbeta med tillgänglighet. Emma Rygielskis huvudfokus låg på att göra Barnens Kulturkalas tillgängligt för alla barn i praktiken.

GRUPPEN SATTE UPP EN LISTA ÖVER TÄNKTA FRAMGÅNGSFAKTORER FÖR FÖRÄNDRINGSARBETET:

- ★ Vi ska börja smått, men riktigt gott. De insatser som görs ska vara genomtänkta och hålla en god kvalitet.
- ★ Det som vi ska göra, ska vi genomföra riktigt bra, även om vi inte kan göra allting på en gång. Om vi exempelvis väljer att jobba med allergier ska det vara ett aktivt arbete som planeras och utvecklas enligt en tidsplan.
- ★ Det tillgängliga alternativet bör vara det mest attraktiva.

Därför har vi nu sjösatt en utbildning som genomförs varje år. Vi har även systematiserat tillgänglighetsarbetet genom att göra uppföljningar utifrån dokumentation av styrkor och svagheter i tillgänglighetsarbetet under själva evenemangsveckan. Både Emma Rygielski och Eva Johansson har därtill agerat coach och gett feedback på aktiviteter och den fysiska miljön hos de olika aktörerna under kalaset då det har efterfrågats. I vår satsning på utbildning har även den ideella föreningen Passalen, som verkar och jobbar för en aktiv fritid för barn och unga med funktionsvariation, varit en viktig samarbetspartner.

I ARBETSGRUPPEN SLOGS FAST ATT KULTURKALASETS ANSVAR INNEFATTADE:

- ★ Tillgängliga miljöer vad gäller utomhusmiljön på de allmänna ytorna, samt tält och hus.
- ★ Tillgänglig information. Det innefattar såväl tydlig och tillgänglig information på skyltar och webb inför och under evenemanget, men även information om olika arrangemangs tillgänglighet.
- ★ Kontakt med Passalen och Kultur i Väst.
- ★ Se över framkomligheten inne på området.
- ★ Krav på matförsäljare.
- ★ Inspiration och hjälp för programansvariga.

I arbetsgruppen skrev vi även en handlingsplan. Ett viktigt första steg för alla som ska jobba med tillgänglighet, poängterar Emma Rygielski.

– Utifrån handlingsplanen har vi sedan kunnat bocka av punkter en efter en. Då är det bra att ha en tydlig värdegrund klar för sig. Vad menar vi exempelvis när vi säger alla barn? Vad är det? Vad innebär det för oss? Att resonera kring det och formulera vad man avser är en viktig utgångspunkt.

”Alla barn är individer”

Att ett kulturkalas ska vara tillgängligt för alla barn kan låta som en självklarhet. För att bena ut vad det innebär i praktiken kan det vara bra att börja med att gå på djupet i frågan om vad alla barn egentligen innebär för de olika aktörerna som är inblandade i Barnens Kulturkalas. Något som givetvis varierar. Det vi kan konstatera är att medvetenhetsgraden är hög hos kulturverksamheter i Göteborg vad gäller behovet av att hela tiden jobba aktivt med att definiera begreppet alla barn. Men också om hur de själva förhåller sig till detta och på vilket sätt de ska gå till väga för att leva upp till kraven på fysisk tillgänglighet och bemötande. Utifrån de intervjuer som har gjorts under arbetet med den här dokumentationen går det att läsa ut följande vad gäller innebörden i att inkludera alla barn i aktiviteterna på Barnens Kulturkalas:

Alla barn ska behandlas utifrån sina egna förutsättningar

”Jag tror att vi lyckades ganska bra med det i år. Vi tänker att det ska finnas något för alla hos oss. Både vad gäller vanliga böcker och tal och ljudböcker så att var och en kan ta till sig litteraturen i den form som just den personen kan. Men vi hade även andra aktiviteter.”
(Linn Ahlander, barn- och ungdomsbibliotekarie, Barnbiblioteken)

Att inkludera alla handlar också om socioekonomiska förutsättningar

”För oss innebär det att vår verksamhet ska vara tillgänglig för så många som möjligt utifrån ekonomi och individuella förutsättningar så långt som vi kan och på sätt verka för att vara tillgängliga och inkluderande.”
(Emelie Arenderoff, konstpedagog, Konstmuseet)

Att jobba med både vuxna och barn

”Vi känner att det vi gör är till för alla, inte bara barn. Vi jobbar även tillsammans med föräldrar. Det är inte enbart barnen som kommer och gör något hos oss, vi vill att vuxna och barn jobbar tillsammans.”
(Sofia Åhrman, projektledare barn och unga, Konstepidemien)

Barn är inte alltid en fråga om ålder

”Vi vänder lite på det. Vi har barn mellan fyra och

44 år. Vi jobbar utifrån den inställningen till barn eftersom personer med intellektuell funktionsnedsättningen också kan vara barn i sinnet.”

(Ia Kjellsdotter, verksamhetsledare Passalen)

Ingen ska behöva utmärka sig

”På Barnens Kulturkalas ska du kunna få den mat som passar dig; glutenfritt, laktosfritt eller vegetariskt. Det ska inte vara så att du måste gå flera hundra meter för att få din glutenfria mat. Du ska inte behöva utmärka dig.”

(Filip Eklund, verksamhetsadministratör med ansvar för matförsäljarna, Göteborgs Kulturkalas)

Alla barn är individer

”Det vi erbjuder ska vara någonting för olika personligheter. Det ska finnas möjlighet att ta ut svängarna och experimentera. Vi ska finnas till för alla, men också erbjuda barnen ett utrymme där de kan få göra som de vill. De ska få prova på att göra något som de kanske inte gör i sin skolmiljö. Vi ska erbjuda det fria rummet.”
(Mija Renström, konstpedagog Göteborgs Konsthall)

Intervjupersonerna vittnar om att målet med att inkludera alla barn är en tuff utmaning som förpliktigar och som inte alltid är lätt att leva upp till. Det är svårt att finnas till för alla och då är det viktigt att anstränga sig så mycket man kan utifrån förutsättningarna och att inte låta någon trilla utanför av oaksamhet. Genom medvetna val och ett aktivt arbete har alla ansträngt sig så långt det är möjligt för att inkludera alla.

Barnkultur för alla kräver en pedagogisk värdegrund

Alla aktörer som anordnar aktiviteter på Barnens Kulturkalas har sedan tidigare formulerat en värdegrund som deras ordinarie verksamheter vilar på. Utöver det finns en stor mängd samlad pedagogisk kompetens. En viktig utgångspunkt för många av de som deltar i Barnens Kulturkalas är att ta avstamp i barnperspektivet. Sofia Åhrman, projektledare för barn och unga på Konstepidemien, betonar vikten av att i sin verksamhet alltid ta avstamp i barnperspektivet. Inte bara för att möta bar-

nen där de befinner sig, utan även för att aktiviteter och instruktioner på så vis blir enklare för alla att förstå.

– Om man alltid utgår från barnperspektivet har man kommit en lång bit och ökar tillgängligheten. För alla. Konsten är en kraft för att hitta barnet i sig. Och att med frihet närma sig världen. Att arbeta med konstnärer är en nyckel, de har ofta ett speciellt seende och en lekfullhet som underlättar det fria skapandet. Den metoden vi använder mest är att alltid testa och reducera information och inte ha med allt material hela tiden.

Sofia Åhrman betonar även att det är viktigt att vara medveten om att alla aktiviteter kanske inte kan bli tillgängliga för alla.

– Men du kan hänga med även om inte alla gör likadant. Det kanske är upplevelsen som är grejen.

För att undvika att barn hamnar utanför är det angeläget att tänka på alla barn redan på planeringsstadiet. Marjan Japinpishe, förskolelärare och pedagog, på organisationen Ta i hand är en av dem som arbetar utifrån den principen.

– När jag planerar min aktivitet utgår jag ifrån de barn som har svårigheter. Att alla barn har rätt att vara med. Då är det viktigt att exempelvis tänka på de som har svårt att se eller höra eller som sitter i rullstol.

Vad gäller den pedagogiska verksamhet som Göteborgs Konsthall bedriver under ledning av Mija Renström handlar det mycket om att utmana barnen att hitta ett eget uttryck och att barnen ska kunna känna sig fria att utforska sin kreativitet utan att bli styrda. Hon menar att barn i dag ofta är väldigt mallade, att det finns många exempel på pedagogisk verksamhet inom kulturområdet som går ut på att du får sätta ihop saker utifrån en väldigt tydlig mall som någon annan redan har bestämt, istället för att ge dem nycklar till att hitta sitt eget uttryck.

– Även vi använder oss av ett visst ramverk, men inom den ramen är barnen alltid fria att uttrycka sig som de vill. Det är också en fråga om tillgänglighet – att erbjuda sådant som du ännu inte vet om eller att utmana att hitta olika sätt att uttrycka sig.

Det finns även en ambition att bryta segregering, att

göra kultur och andra fritidsverksamheter tillgängliga för en bredare målgrupp. Föreningen Passalen har ända sedan 2007 erbjudit segling som en aktivitet på Barnens Kulturkalas, men även i sin ordinarie verksamhet. En aktivitet som ofta är förbehållen en relativt liten del av befolkningen i allmänhet och vad gäller barn i synnerhet. Ia Kjellsdotter, verksamhetsledare på Passalen, som verkar för en aktiv fritid för barn och unga med funktionsvariation ser initiativet som en "positiv revolt".

– Det jag gillar är att vi driver en gren inom Göteborgs "poshaste" värld. På det viset jobbar vi med väldigt många olika typer av integration. Vattnet är segregrande, men vattnet är också resursrikt. Det gör att segling vanligtvis är enormt utestängande.

En annan aspekt som har kommit fram i arbetet med den här dokumentationen är att frågan om tillgänglighet inte alltid behöver handla om fysisk miljö eller ens det konkreta bemötandet. På Passalen jobbar man exempelvis mycket med vad de själva kallar för kulturell tillgänglighet. Alltså att bryta barriärer för att personer med funktionsvariation själva ska se sina möjligheter och inte enbart begränsningar.

– Vi ser det mycket som en attitydfråga. Den fysiska miljön kan man jobba med till viss del, men våra attity-

der kan vi jobba med desto mer. På kalaset finns det exempelvis båtbyggare som är svåra att ta sig runt och ner på. Det är ett faktum som inte går att bortse ifrån, men jag kan komma vidare med hur jag som individ väljer att förhålla mig till det. Att inte se det som en begränsning. Och att varken samhället eller den enskilde personen själv ska ha bilden av att vara ett offer bara för att det rör sig om en funktionsnedsättning, säger la Kjellsdotter.

Inom ramen för barnkulturverksamheten som bedrivs inom Göteborgs kommun finns även en medvetenhet om kön och normer. Både den pedagogiska verksamheten på Göteborgs Konstmuseum och Konstpedemin lyfter fram ett normkritiskt perspektiv som en viktig del av förhållningssättet. Pedagogerna är därför noga med att aldrig tillskriva vare sig barn som vuxna någon könsidentitet. En metod i det arbetet kan vara att aldrig använda han eller hon som pronomen.

– Vi jobbar alltid normkritiskt i allt vårt pedagogiska arbete. Vi könar varken barn eller föräldrar. Vi utgår heller inte ifrån att de som kommer tillsammans är en familj och vi frågar exempelvis aldrig barn ifall det där är din mamma om personer som de har med sig. Vi kallar alla vuxna som är med för just vuxna och inget annat.

Det normkritiska förhållningssättet avspeglas även hos Göteborgs Kulturkalas där det bland annat handlar om vikten av att vara medveten om att alla individers behov varierar. Oavsett om det handlar om könsidentitet, sexuell läggning eller funktionsvariationer.

– Vi jobbar intersektionellt i hela vår organisation utifrån alla de maktfaktorer som påverkar människors liv och förutsättningar. Det går inte att isolera frågan om tillgänglighet till en enskild angelägenhet.

Tasso Stafilidis menar att det i linje med det här förhållningssättet är viktigt att se individer och att inte tänka i generaliserande termer vad gäller önskemål och möjligheter.

– Behoven ser inte likadana ut för exempelvis alla som sitter i rullstol. Det varierar för varje individ. För Barnens Kulturkalas och Kultur i Väst utgörs en viktig grundpelare i det systematiska tillgänglighetsarbetet i att ständigt påminna sig själv om att ingen når hela vägen från början.

– Det måste vara okej att ta en bit i taget. Bara du börjar ser du att på tre år kan du komma väldigt långt, säger Emma Rygielski, programproducent Barnens Kulturkalas.

Sammanfattningsvis kan vi se att bland de aktörer som har intervjuats finns ett pågående arbete med inkludering och vidgat deltagande, som kan sammanfattas enligt följande:

- ★ Intersektionellt perspektiv
- ★ Barnperspektiv
- ★ Normkritiskt perspektiv
- ★ Inkluderingsarbete före, under och efter genomförandet av aktivitet.
- ★ Ge barnen vägen till ett eget uttryck
- ★ Bryta segregation
- ★ Arbetet med kulturell tillgänglighet och attityder hos den egna målgruppen
- ★ Dokumentation och uppföljning
- ★ Tillgängliggöra kultur för en bredare målgrupp

Tillgänglighet i den fysiska miljö

Så här avspeglas det systematiska tillgänglighetsarbetet i de olika aktiviteterna på kalaset

För att gå in närmare på hur vårt tillgänglighetsarbete under Barnens Kulturkalas ser ut i praktiken krävs en indelning i det som gäller den fysiska miljön respektive den del som handlar om medvetandegörning, bemötande och attityder.

Enligt uppdelningen i de fem perspektiven för tillgänglighet kan vi konstatera att Barnens Kulturkalas jobbar efter dem utifrån flera perspektiv under hela evenemanget. Tillgänglighet är inte en ensam ö utan förbättras eller försämras av andra åtgärder och tvärtom.

För några år sedan förändrades utformningen av hela Barnens Kulturkalas där en del var att bygga kluster av programstarterna i olika öar exempelvis Slöjdklubben, Ateljé Växthuset och Labbet: Film, för att nämna några. Något som gjorde att tillgängligheten förbättrades då det på så vis blev lättare att hitta till olika aktiviteter, men det blev också bättre för alla besökare eftersom liknande aktiviteter låg vägg i vägg och programarrangörerna kunde hitta fördjupade samarbeten.

– Även om det fortfarande är mycket aktiviteter så har vi genom att ha skapat kluster med olika teman gjort så att du som besökare lättare kan överblicka dina valmöjligheter. Du råkar inte bara hamna någonstans, utan du väljer själv vad du vill göra, säger Mania Teimouri, konsulent arkitektur Barn och unga på Kultur i Väst.

En annan förändring av strikta tillgänglighetskäl var att tält och scener lyftes upp från grusgångar och upp på gräsmattor, där golv lades ut, för att skapa en bättre framkomlighet.

Mania Teimouri poängterar även hur det är tänkt på att vuxna och barn ska kunna arbeta tillsammans och att idén är att hela området med sina egna världar ska bjuda in till delaktighet i såväl valet av aktiviteter och i de olika skapande verksamheterna.

– Det handlar även om att aktiviteterna nu är utformade på ett sådant sätt att de bjuder in till delaktighet och att skapa tillsammans. Det är också en fråga om tillgänglighet.

En åtgärd för att få lugnet att lägga sig i Trädgårdsföreningen, där det är tätt med besökare, har varit att slå upp det stora cirkustältet med föreställningar varje timme. Tältet slukar 600 till 700 personer och gör att det glesar ut bland besökarna som rör sig i området. På Barnens Kulturkalas finns även stora toaletter som behövs för den som har rollator, rullstol eller av andra anledning behöver ett mer generöst utrymme.

Vad gäller den fysiska miljön i parken är det Trädgårdsföreningen som har det yttersta ansvaret, men det är Emma Rygielski på Barnens Kulturkalas som har i uppgift att delegera och se till att gruset blir röjt från gångar eller att andra åtgärder tas vad gäller framkomlighet och tillgänglighet. Här är det alltså viktigt att värna samarbetet och ha koll på vem som får, bör och ska vidta vilka åtgärder vad det gäller mark och fysisk miljö.

Syn och hörsel

På många ställen på Barnens Kulturkalas har arrangörerna jobbat med att det ska finnas skriftliga instruktioner. Något som bland andra Sam Bäfvenberg, regional föreningskonsulent på spelförbundet Sverok vittnar om.

– Vi har instruktionslappar där det går att läsa information för den som av olika anledningar har svårt att till sig talade instruktioner.

Även barnbiblioteket är angelägna om att möta behovet hos barn som har nedsatt syn eller hörsel och har med sig både ljudböcker och böcker med punktskrift. I likhet med flera andra arrangörer har de även försökt att, trots

den relativt stökiga miljön på kalaset, gränsa av för att få en tystare och lugnare ljudmiljö, vilket kan hjälpa den som har svårt att höra.

– Vi har högläsning och då vill vi gärna att det ska vara tyst. Högläsningen har vi vid starten varje dag, när det fortfarande är ganska lugnt. Senare på dagen funkar det inte då bli det hög ljudnivå. Trots att vi har en ljudanläggning kan det bli svårt för alla att höra, säger Linn Ahlander, barn- och ungdomsbibliotekarie, Barnbiblioteket.

Några av arrangörerna är även angelägna om att kunna säga "Hej och välkommen!" på teckenspråk, även om ingen av pedagogerna behärskar språket till fullo. Organisationen Ta i hand har valt att ha skyltar med symbolbilder på teckenspråk uppe på väggen så att de som kanske inte kan höra istället kan göra sig förstådd genom att peka.

– Alla barn har rätt att vara med. Jag tänkte att även om jag inte kan göra jättemycket, så kan jag göra lite grand. Ett sätt är att använda teckenspråk för de barn som behöver. Man kan börja med en liten grej, säger Marjan Jabinpise, förskolelärare och konstpedagog på Ta i hand.

Ta i hand använder sig även av frukt och grönsaker för att göra tygtryck. På så sätt kan barn som inte se ändå få känna och uppleva doften av apelsin och lök.

– Du ska kunna använda alla dina sinnen i skapandet, säger Marjan Jabinpise.

På ett liknande vis arbetar Göteborgs Konstmuseum som använder sig av taktila papper där de olika färgerna utgör ett visst mönster. De är också noga med att ha information i form av symbolbilder på skyltar. På en skylt kan det exempelvis vara en bild på en varm limpistol, inte bara för att alla ska kunna veta var den finns, utan även för att förstå att den bränns.

Fysisk rörlighet och framkomlighet

Vad gäller tillgängligheten för personer i rullstol eller som på andra sätt har svårt att röra sig har samtliga arrang-

örer som vi har pratat med varit medvetna om möblering och framkomlighet på 2016 års upplaga av Barnens Kulturkalas. Det är också något som märks redan när du kommer in på området. Om du vet om det. Ambitionen är nämligen att det inte ska märkas. Det första som besökarna möts av när de kommer innanför grindarna i Trädgårdsföreningen är en skylt med en pedagogisk, lättfattlig och illustrerad karta över hela festivalområdet. Kartan är nedsänkt på så sätt att en person i rullstol, eller någon som inte är så lång, ändå ska kunna se bra och få en överblick. Kartan finns på flera platser inne på området och varje scen eller festplats har namnskyltar för att besökarna lätt ska kunna orientera sig och hitta rätt.

I övrigt är utrymmet generöst tilltaget i form av flera vägar att gå på och under de år som vi har jobbat med tillgänglighet har vissa aktörer fått flytta från grusgångarna till andra platser för att göra framkomligheten så god som möjligt. Med hjälp av ramper går det att ta sig in till alla hus och tält och på flera platser ligger golv på gräset för att det ska vara lätt att ta sig fram för den som har hjul i form av rullstol eller rollator. Även barnvagnar rullar således smidigt. Det är de olika arrangörerna som ansvarar för den fysiska miljön på sina respektive stationer. Och att komma åt med rullstol vid borden är en viktig faktor som samtliga intervjuade ha haft i åtanke.

– Tanken med att ha rymligt kring bordet är att de med rullstol ska kunna komma fram. Vi tänkte även på att vi ville ha lugnare hörn där du kunde sitta och pyssla, säger Linn Ahlander, barn- och ungdomsbibliotekarie, Barnbiblioteket.

På ett arrangemang som Barnens Kulturkalas handlar det hela tiden om att anpassa miljön så mycket som möjligt, även om det inte alltid lyckas till hundra procent när man håller till i en redan befintlig miljö och inte ritar och bygger allting från början.

Tydligt är att det bland arrangörerna även finns ett helhetsperspektiv vad gäller den fysiska miljön. Det kan handla om att man dukar upp materialet på ett sådant sätt att det står i låg höjd och är lättåtkomligt. Men också att barnen ska kunna krypa mellan de olika ytorna och att personalen

själva försöker röra sig på barnens nivå genom att sitta på huk eller krypa. Även på Göteborgs Konsthall finns exempel på hur variation kan vara ett led i tillgänglighetsarbetet. Exempelvis erbjuds där möjlighet att välja storlek på penseln, alltifrån en jättestor som gör sig bäst på en väl tilltagen yta, till en mindre pensel på ett litet ark.

– Tanken är att du ska kunna välja utifrån vad som passar dig och vad du är intresserad av, säger Mija Renström på Konsthallen.

Förutom att du ska kunna sitta med rullstol är borden hos arrangörerna ofta i olika höjd och på sina ställen går det att slå sig ner även på andra ställen. För att erbjuda en tillgänglig miljö krävs även att du är mån om att ha flera ytor som är mer öppna och att ha olika typer av verktyg och material.

– Hos oss får den som vill kunna hålla till på golvet, du behöver inte sitta eller stå. Det är upplagt från början på ett sådant vis att besökaren ska skapa hur den vill. Eftersom det redan ligger papper på golvet så visar vi att det är okej att sitta där. På så sätt dukar vi från början upp på platser redan som är tillgängliga på olika sätt, säger Sofia Åhrman på Konstpedemin.

En annan sak som är viktig är att det ska vara tydligt var material och verktyg finns. På så sätt vet alla var förkläde, vattnet, limpistoler och penslar och liknande kan hämtas och besökaren slipper att leta efter saker. All information finns på skyltar med både bild och text. Informationen måste även vara lättåtkomligt och i lagom höjd.

– Det är viktigt att ha saker i barnens nivå. Så att det blir lätt att hitta. Och att allting har ett hem, att tänka i cirkel. Som besökare måste jag veta, inte bara var saker finns, utan också var jag ska lämna tillbaka det, säger Mija Renström, Göteborgs Konsthall.

Bland pedagogerna finns även en ambition om att jobba med stora material som är lätta att hantera även för den som inte har så mycket finmotorik. Många är också angelägna om att det ska finnas andra vägar till att arbeta med enkla material som är både lärorika och tillgängliga. Exempelvis kan en potatis, paprika, apelsin eller gurka kan vara mer greppvänlig än vissa andra redskap.

– Att jobba med den typen av material kan ge barnet en annan slags känsla. Dessutom är det ett naturmaterial. Det går att göra enkla saker med selleri och en liten lök. Förutom att det är roligt att trycka med grönsaker kan barnen lära sig saker samtidigt, som att det är C-vitamin i apelsin. Du behöver inte ha en jättedyr pensel för att skapa, säger Marjan Jabinpische på Ta i hand.

Tillgänglighet kan också handla om det oväntade. Som exempelvis hos Passalen som med sin segling erbjuder något som av många upplevs som väldigt otillgängligt.

– Våra båtar är små kölbåtar som inte kan kapsejsa, på så sätt kan de ta alla, även dem som inte kan simma. Dessutom går rodret åt det håll som du styr, vilket inte är fallet på vanliga båtar. Det gör jollen lätt att hantera.

Ia Kjellsdotter berättar att de på Passalen i början mötte en hel del skepsis och att det var många som trodde första året att det här med segling aldrig skulle fungera.

– Nu åtta år senare har vi jättestor representation av personer med många olika funktionsvariationer hos oss och högt tryck.

De som inte tål vissa ämnen

Den som besöker Barnens Kulturkalas och inte tål vissa födoämnen ska inte behöva bekymra sig om var hen ska vända sig för att få specialkost. Alla matförsäljare erbjuder minst ett alternativ som är glutenfritt, ett som är laktosfritt och ett som är vegetariskt. Dessutom ska alla

matförsäljare sälja halvportioner för den som inte är så hungrig eller kanske inte vill eller kan lägga mer pengar än nödvändigt på mat. Det finns även laktosfri glass och isglass på området och nötter ska undvikas så långt det går.

Redan när matförsäljarna ansöker om att få medverka under Göteborgs Kulturkalas får de fylla i ett formulär där de här kraven ställs. Under evenemangsveckan görs sedan inspektioner för att se att alla matförsäljare lever upp till kraven.

Göteborgs Kulturkalas har även lagt ner mycket jobb för att alternativen ska framgå på menyerna. Allt ska vara synligt och tydligt. Vilket ibland är något av en utmaning då vissa foodtrucks kanske enbart har griffeltavlor eller handtextade menyer som är upptejpade på utsidan.

– Därför går vi runt och kollar hela veckan och försöker se till att det bli bättre. Vi är tydliga med att vi ställer krav på att de måste kunna kommunicera innehållet i maten. Det är ett stort jobb för alla att tänka på allt och det måste vi förstå för att det här ska bli bra, säger Filip Eklund, verksamhetsadministratör, med ansvar för matförsäljarna på Göteborgs Kulturkalas.

Han poängterar vikten av skyltning och att ingen ska behöva särbehandlas på grund av brist på information.

– Tänk dig själv om du tvingas stå i kö jättelänge för att få din mat och sen måste du fråga om det finns sådant som du kan äta och så finns det inte. Om det inträffar är det brutalt även om det bara skulle drabba en enda enskild person.

Redan när besökarna kommer in på området ska den mötas av information om att här finns laktosfritt, glutenfritt och vegetariskt hos alla matförsäljare. Kulturkalaset sida försöker även ha information om varje matställe i programtidningen. Ifall någon föregår med gott exempel lyfter de gärna fram den matförsäljaren lite extra för att uppmuntra andra att bli bättre också.

Vad gäller övriga allergier bland barnen, som för de barn som har besvär i andningsorganen och/eller allergier ska det vara möjligt att vistas på Barnens Kulturkalas utan att drabbas av allergiska reaktioner eller besvär i and-

ningsvägarna. Därför är många arrangörer medvetna om vikten av att undvika att bära parfymer eller annat som luktar, samt att undvika material som på något vis kan ge allergiska reaktioner, så som nötter eller andra ämnen som riskerar att utlösa allergi.

De som har svårt att tolka, bearbeta och förmedla information

Personer med psykiska funktionsnedsättningar och medfödda neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, såsom ADHD, Autism, Aspergers syndrom och Tourettes syndrom kan ha nedsatt kognitiv förmåga. Det innebär svårigheter med att tolka, bearbeta och förmedla information. För de besökarna görs numera en hel del olika insatser på Barnens Kulturkalas.

All inredning och utrustning är utformad på ett sådant sätt att den är lättbegriplig. Därutöver ska det även gå att få information av olika slag i en förenklad form – tydlig, konkret, kortfattad och entydig. Gärna skriven på lättläst svenska. Som tidigare har nämnts ska informationsskyltar gärna vara lättbegripliga, exempelvis utformade med hjälp av symboler.

– En bra grund är också att ha skrivna instruktioner. Vi brukar ha dem i jättkort meningar. Det ska inte vara svårt att förstå instruktioner och de ska ligga på ett sådant sätt att det är lätta att hitta, säger Emelie Arendorff, på Göteborgs Konstmuseum.

Marjan Jabinpishe på Ta i hand har en liknande utgångspunkt när hon planerar sina aktiviteter inför Barnens Kulturkalas.

– Det ska var en tydlig beskrivning till allting och ingen aktivitet ska vara för avancerad. Det måste vara väldigt lätt för barnen att förstå.

Barnbiblioteken hade en lugn myshörna som snabbt blev en arbetshörna för de som vill ha det lite lugnare omkring sig. Vissa arrangörer gjorde även valet att inte ha musik på, vilket kanske kan vara en väg för att skapa en viss stämning i ett annat sammanhang med skapande. Höga ljud och en bullrig miljö kan vara jobbigt för en per-

son med vissa typer av neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Då gäller det att kunna erbjuda en så tyst miljö som möjligt, men även de avskilda platserna får stor betydelse.

– Ibland när det gäller personer som har någon typ av synlig funktionsnedsättning kan vi se hur de sätter sig i ett eget hörn eftersom platsen inbjuder till det. Om du som arrangör utgår ifrån att alla ska kunna röra sig fritt, men att det också finns trygga väggar som ger avgränsade platser går det att underlätta för dem som behöver lugn och ro. Även om det så bara är öar av färg, som i vårt fall, kan det bli en naturlig avgränsning, säger Sofia Åhrman på Konstpedemin.

Flera av de verksamma är även angelägna om att jobba med hela rummets uttryck – både för den konstnärliga ambitionen, men också i ett pedagogiskt tillgänglighetsperspektiv. Exempelvis hade Konstpedemin i år hela sitt rum sorterat efter färg i sin aktivitet som de kallade för regnbågsrummet.

– Om vi som aktörer utgår från att alla ska kunna möjliggöra att röra sig fritt så är det lika viktigt att skapa trygga väggar och mer avgränsade platser. Det underlättar för dem som behöver lugn och ro. Även om det så bara är öar av färg, som i vårt fall, kan det bli en naturlig avgränsning, säger Sofia Åhrman på Konstpedemin.

Det ska inte heller finnas någon tvekan vilka vuxna på plats som är personal. Förslagsvis med hjälp av speciella tröjor, kraftig färg på kläderna eller förkläden på alla i personalen.

Sammanfattningsvis görs följande insatser för tillgänglighet i den fysiska miljön på Barnens Kulturkalas:

För den som har svårt att höra:

- ★ Teckenspråk – på papper och i enklare kommunikation med pedagoger.
- ★ Skriftliga instruktioner på enkel svenska.
- ★ Symbolbilder som beskriver exempelvis var penslar finns.
- ★ Tysta miljöer, eller miljöer med lägre ljudnivå

För den som har svårt att se:

- ★ Taktila papper där alla färger utgörs av olika mönster.
- ★ Dofter, former och kännbara material.
- ★ Böcker med punktskrift och lättläst information.

För den som har svårt att röra sig:

- ★ Har vi minimerat långa omvägar till de olika aktiviteterna.
- ★ Underlaget, på exempelvis gångar, är så jämnt och fast som möjligt.
- ★ Aktiviteter är placerade på ett sådant sätt att besökarna inte behöver utsättas för branta lutningar, trappor, höga trösklar, trånga passager och tunga dörrar.
- ★ Utrymmen är tillräckligt rymliga så att besökare kan manövrera med rullstol eller rollator.
- ★ Tillgång till rymliga och tillgänglighetsanpassade toaletter.
- ★ Inredningen är placerad tillgängligt och anpassad för att passa många. Likaså utrustning, verktyg och material.

★ Skyltar är placerade på ett synligt och lättöverskådligt sätt för personer som använder rullstol eller är kortvuxna.

★ Bord och arbetsbänkar är placerade och anpassade så att personer med rullstol ska kunna delta.

För den som inte tål vissa ämnen:

★ Genom information finns möjlighet att undvika ämnen, material, växter och dofter som kan ge upphov till allergiska reaktioner eller besvära personer med överkänslighet.

★ För personer med födoämnesallergi och överkänslighet är det möjligt att undvika födoämnen som kan orsaka allergiska reaktioner eller andra problem genom information i samband med matförsäljning.

För den som har svårt att tolka, bearbeta och förmedla information:

★ Information kan fås i en förenklad form som är tydlig, konkret, kortfattad och entydig till exempel skriven på lättläst svenska eller som bild.

★ Informationsskyltar är lättbegripliga, exempelvis med hjälp av symboler.

★ Det finns avskilda delar där det är tänkt att vara lugnare, med mindre publikgenomströmning och lägre ljudnivå.

På Barnens Kulturkalas finns även pedagoger som pratar flera språk och information går att få på svenska, persiska, engelska, dari, kinesiska, och arabiska.

Det finns dessutom en beredskap i form av en direktlinje till ambulans, polis och egen sjukvård, samt Civilförsvarets insatsstyrka för borttappade barn.

På en del besökare på Barnens Kulturkalas syns det utanpå att de har någon typ av funktionsvariation, men det gäller långt ifrån alla. Oavsett om det märks eller inte har alla barn rätt till ett likvärdigt bemötande. För att gå i land med det krävs medvetenhet och ett aktivt ledarskap bland de aktörer som håller i aktiviteter på Barnens Kulturkalas.

– Vi försöker vara medvetna om att vi inte vet något om de personer som kommer till oss. Vad de kan se och höra eller pratar för språk, om de har någon funktionsnedsättning som syns eller inte syns, säger Emelie Arendorff, konstpedagog Konstmuseet.

Tillgängligt bemötande

Gemensamt för dem som har intervjuats till den här dokumentationen är att alla jobbar för att bemöta alla barn på ett likvärdigt sätt, möta dem där de befinner sig och göra en bedömning av vilket sätt de kan hjälpa barnet att delta i aktiviteter på sina egna villkor, vilja och önskemål. En viktig utgångspunkt är att utgå ifrån det och inte se dess eventuella begränsningar.

– Alla barn måste känna sig välkomna, det är jätteviktigt. Kulturkalaset är en fantastisk möjlighet för alla barn att göra vad de vill, men också en unik chans att göra mycket tillsammans med barnen. Det är en fin känsla för mig, som är viktig att ge dem det också. Likaså upplevelsen av att det är en social aktivitet. Och oavsett om barnen vill prova en individuell aktivitet eller gruppaktivitet ska vi uppmuntra deras delaktighet och självständighet, säger Marjan Jabinpish, på Ta i hand.

För att se alla barn och för att jobba med bemötande krävs även ett aktivt värdskap. Det kan exempelvis handla om en sådan sak som att hälsa på, och se alla besökare, såväl vuxna som barn. Mija Renström på Göteborgs Konsthall lyfter fram de T-tröjor som personalen på Göteborgs Kulturkalas har som det står "Säg hej!" på med stort tryck på bröstet.

– Det var väldigt inspirerande för mig. Säg hej! Sätt barnet i fokus! Våra konstpedagoger har en känslighet för besökarnas personlighet och kan läsa av vilka som vill undersöka rummet själva och vilka som vill ha hjälp och information direkt.

Mija Renström poängterar även vikten av konstnärlig och pedagogisk kompetens hos personalen, i deras pedagogiska verksamhet på Göteborgs Konsthall generellt. Att det inte går att koppla in vem som helst. En annan aspekt är att ta barn och deras kultur på allvar och att se dem som deltagare i en konstnärlig verksamhet.

– Vi ska inte infantiliserat barnen, de har rätt till en egen upplevelse, det är viktigt att värna om det. Att det inte finns något rätt och fel.

Det är dessutom viktigt att som pedagog inte ligga på och vilja allt för mycket, menar hon. Barnen får aldrig känna sig pressade att delta i någon skapandeaktivitet.

– Alla ska känna sig välkomna, men jag som pedagog

blir inte ledsen om du inte vill delta. Det måste vi som jobbar med det här kunna signalera utan att säga det med ord.

För de institutioner som förfogar över en större yta på kalaset är det viktigt att ha en tät bemanning och att inte snåla med personal. Detta för att kunna möta barnens behov och säkra tillgänglighetsarbetet och det pedagogiska arbetet.

Givetvis är det också en fråga om resurser. En tät bemanning är en förutsättning för att alla barn ska få tid och utrymme när det kommer till tillgänglig barnkultur med uppdrag att handleda barn med olika typer av behov. Något som märks på Barnens Kulturkalas där det läggs avsevärd kraft och resurser på bemanning. Konstpedemin har alltid minst fyra ledare på plats under kalaset.

– Vi hade inte gjort ett bra jobb på färre. Det handlar om kvalitet. Med professionell bemanning finns det möjlighet att ta deltagarna på allvar, att ge tid och möta var och en och ta i situationer där det behövs punktsatser.

Material och annat går ofta att få tag på billigt och lösa på olika sätt, det vi lägger pengarna på, är att ha erfarna konstnärer som kan sitt skrå och gillar att dela med sig på plats, säger Sofia Åhrman på Konstpedemin.

Att möta individen är viktigt för alla aktörer, vilket där-

med inte behöver vara en fråga om diagnoser eller att veta exakt vilken typ av svårighet en person har. På Passalen är de noga med att alltid prata om personer och inte om diagnoser.

– Vi har inte en plan i huvudet utifrån vilken diagnos du har. Vi är befriade från de strukturerna, säger la Kjellsdotter och tar ett exempel på hur de snarare kan begränsa sig genom att låsa fast sig vid olika typer av diagnoser.

– Ljudkänslighet kanske inte enbart är signifikant för barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Det finns fler som mår bra av att ha det lite tystare omkring sig. Då delar vi upp oss efter det behovet istället och inte efter diagnos.

Även Passalen tar avstamp i vad individen själv vill och inget annat. la Kjellsdotter förklarar att de jobbar utifrån den amerikanska filosofen, pedagogen och psykologen John Dewey och hans begrepp "learning by doing". En aktivitetspedagogik där teori, praktik, reflektion och handling hänger ihop.

– Det gör att vi aldrig har några långa startsträckor. Vi provar och så lär vi under resans gång. Det händer att vi stöter på problem på vägen, men då löser vi dem och får med oss ny kunskap tillsammans, säger la Kjellsdotter.

På Passalen är de även angelägna om att alltid inkludera och arbeta tillsammans med sin målgrupp.

– Vi jobbar inte för personer med funktionsnedsätt-

ning. Vi jobbar med personer med funktionsnedsättning. Det är en viktig skillnad, säger la Kjellsdotter.

Den satsning som Barnens Kulturkalas och Kultur i Väst har gjort på tillgänglighet har inneburit en kompetenshöjning och medvetandegörning kring de här frågorna. Flera intervjupersoner vittnar om en genomgående förändring vad gäller attityder och bemötande.

– Mycket handlar om förhållningsättet. I dag har vi mer kunskap och det finns fler goda exempel. Det gör att tillgänglighetsarbetet ses som verksamhetsutveckling och det finns ett engagemang att ha med perspektivet från början, säger Mania Teimouri, konsulent arkitektur barn och unga Kultur i Väst.

Sammanfattning av förhållningsätt vad gäller bemötande

- ★ Sätt barnet i centrum
- ★ Se varje barn
- ★ Utgå ifrån vad barnet vill, inte vad du tror att det kan
- ★ Ta avstamp i individen, inte funktionsvariationen eller diagnosen
- ★ Ha kompetent personal
- ★ Snåla inte med bemanningen
- ★ Låt barnet avgöra hur mycket och vad det vill göra.

Mija Renström, Göteborgs Konsthall

Vi utbildar och inspirerar för att höja kompetensen

Som vi tidigare har berört så genomför vi på Kultur i Väst och Göteborgs Kulturkalas en utbildning för alla arrangörer på Barnens Kulturkalas. Utbildningens syfte är att höja kompetensen vad gäller tillgänglighetsarbete, men också att inspirera, stötta och hjälpa varandra genom idé- och kunskapsutbyte.

Under utbildningen poängteras vikten av tillgänglighet och vad det innebär att hamna utanför på grund av okunskap och brist på medvetenhet, samt vilka konsekvenser ett bristande tillgänglighetsarbete kan få för den enskilde. Vi håller även en workshop där deltagarna får jobba aktivt med att hitta vägar för att arbeta med de fem tillgänglighetsperspektiven på den aktivitet som de planerar att hålla på Barnens Kulturkalas.

Bland annat får deltagarna, med stöd av ett konkret verktyg i form av en mall, fylla i hur deras tänkta aktivitet ska anpassas för att passa alla barn. Emma Rygielski, ansvarar för att det som bestäms på utbildningen genomförs i praktiken och Eva Johansson säkerställer att alla får med sig behövlig kunskap och verktyg att jobba vidare med. Samma dag som Barnens Kulturkalas startar håller Eva Johansson dessutom i en kortare introduktion för alla utställare och arrangörer om vikten av tillgänglighet och vad som är nödvändigt att tänka på. Detta för att fånga upp dem som av olika anledningar inte har haft möjlighet att delta i utbildningen tidigare, samt för att fräscha upp minnet och inspirera de arrangörer som är på plats för att jobba tillsammans med barnen under kalaset i de olika kulturaktiviteterna. Det rör sig alltså om två utbildningstillfällen för alla deltagare på Barnens Kulturkalas.

Aktörerna i den här dokumentationen vittnar om hur utbildningen har stärkt och gett verktyg att jobba med både skapande och bemötande utifrån ett tillgänglighetsperspektiv.

– Det är väldigt värdefullt att träffas i verkliga livet, att tänka ihop, få fika och ta del av matnyttig information. Om vi enbart hade fått samma information i pdf-format skulle det inte bli något möte människor emellan. De reflektioner som de som deltagare gör under kursen sätter avtryck i verksamheterna på både lång och kort sikt, säger Sofia Åhrman på Konstpedemin.

Flera av de intervjuade ser fördelen med att få hjälp med att hitta metoder för tillgänglighetsarbetet i den skapande verksamheten. Eller att man upplever att man blir "taggad" av utbildningen, som Göteborgs Konsthalls Mija Renström uttrycker saken. En viktig synergieffekt är också att många av deltagarna tar med sig kunskapen till den egna verksamheten.

– Utbildningen är bra i och med att jag lärde mig att dela upp vår verksamhet utifrån de fem olika behoven med hjälp av konkreta verktyg. Det gör att jag kan bocka av dem och säkra att vi har tänkt igenom alla aspekter.

– Det hjälper oss att tänka efter huruvida vi verkligen

Linn Ahlander, Barnbiblioteken

når alla barn oavsett förutsättningar, säger Linn Ahlander på Barnbiblioteken.

Hon konstaterar också att även om de annars är medvetna om tillgänglighetsperspektivet i vanliga fall i sin verksamhet, blir det på ett annat sätt på kalaset. I vanliga fall ligger deras huvudfokus på att nå ut med litteratur till så många som möjligt.

– Genom utbildningen fick jag en påminnelse om att även vara noga med materialet så att det inte innehåller ämnen som kan vara allergena. Men även att vi tänker lite extra på vilka medier som är tillgängliga. Vi hade med böcker med punktskrift och ljudböcker och såg till att ha många olika typer av aktiviteter så att alla kunde hitta något som passade just dem, säger Linn Ahlander på Barnbiblioteken.

Flera av informanterna lyfter även fram vikten av att de i utbildningen får dela erfarenhet med andra och utbyta tankar och få respons på de aktiviteter som de planerar inför kalaset. Att det finns en risk för att bli ”hemma-blind” och att det därför är nyttigt att få andra personers blick på planering, tankar och idéer. Inte minst viktigt är hur utbildningen även skapar ringar på vattnet då de olika deltagarna tar med sig den förvärvade kunskapen in i den ordinarie verksamheten.

– Utbildningen är för oss en kostnadsfri, värdefull fortbildning som får genomsyra mycket av det vi gör. Konstepidemiens barn- och ungaverksamhet har funnits i 30 år och det är en stor erfarenhetsbank. Utbildningen blir en påminnelse om att allt vi gör och säger ska bottna i medvetna val där vi formulerar varför vi gör på ett visst sätt, säger Sofia Åhrman på Konstepidemin.

Vi kan även konstatera att det finns en skillnad i kompetensnivån hos dem som har genomgått utbildningen och dem som inte har gjort det, menar Eva Johansson, tillgänglighetskonsulent på Kultur i Väst.

– Vissa klarar sig alldeles utmärkt ändå, men även de kan höja kunskapsnivån och utvecklas av fortbildning. Dessutom tar utbildningen fasta på lagtexten och påminner om vad verksamheter inom kulturområdet faktiskt är skyldiga att göra vad gäller tillgänglighet. En nyttig påminnelse, konstaterar ett par av deltagarna.

Många av deltagarna på Barnens Kulturkalas återkommer till utbildningen flera år för att utvecklas, få välbehövlig repetition och utbyte.

– Det är alltid jättebra, det är lätt att missa saker annars. Det kommer upp saker på utbildningen som är lätta att glömma bort eller som vi inte har tänkt på. Vi märkte att vår aktivitet var lite svår och kräver en hel del finmotorik, säger Emelie Arendorff på Konstmuseet.

En viktig synergieffekt är också att många av deltagarna tar med sig kunskapen till den egna verksamheten.

För dem som har missat kursen finns även möjlighet att delta i det obligatoriska utbildningstillfället som hålls för samtliga arrangörer samma dag som Barnens Kulturkalas drar igång. Sam Bäfvenberg, på Sverok och Kjell Håftén på Junis, hade tillsammans en aktivitet i Ateljé Växthuset. Ingen av dem hade tidigare haft möjlighet att delta vid det längre utbildningstillfället i våras anser sig ha fått stor behållning av introduktionen i samband med kalaset.

– Det som sades var ändå sådant som vi som arrangörer aldrig kan höra för mycket av. Vi måste hela tiden jobba medvetet med tillgänglighet, säger Sam Bäfvenberg.

Trots att det blev lite ont om tid mellan själva utbildningstillfället och till dess kalaset startade någon timme senare hann de ändå med att vidta vissa åtgärder för att ändra i den fysiska miljön.

– Vi började möblera om efter workshoppen så att det skulle gå att få plats med rullstol, eftersom vi inte hade tänkt på det tillräckligt innan, säger Sam Bäfvenberg.

Även Kjell Håftén konstaterar att en och annan insikt föddes i samband med utbildningen.

– Det viktigaste som jag tog med mig var tankesättet att se funktionsvariation som möjlighet. Att höra sig för om vad en person är intresserad av att göra och att det sen är upp till mig att hjälpa hen att göra det. Att inte tro att det finns en massa begränsningar i en funktionsvariation.

Sammanfattningsvis upplever deltagarna att utbildningen ger dem:

- ★ Verktyg för att jobba med tillgänglighet, både med en specifik aktivitet men även i stort
- ★ Respons på tillgänglighetsarbetet från andra deltagare
- ★ Utbyte av idéer och erfarenhet
- ★ Fördjupning och vidareutbildning
- ★ Synergieffekter som avspeglas i den egna verksamheten

Kunskaper och erfarenhet tas vidare in i den ordinarie verksamheten

Aktörerna på Barnens Kulturkalas tar allihop med sig nya kunskaper och erfarenheter tillbaka in i sina ordinarie verksamheter. På Konstpidemin har personalen även dragit nytta av tillgänglighetskonsulent Eva Johanssons kompetens och låtit henne komma dit för att prata om tillgänglighet och arbetssätt.

– Den medvetenhet som vi har genomfört hela vår barn- och ungaverksamhet. Barnens Kulturkalas är ju bara en liten del. Vi försöker jobba med att vässa det perspektivet hela tiden. Vi gör det med den förmåga som vi har utifrån våra resurser. Något varje år för att öka tillgängligheten. Högt och lågt, det kan vara delade erfarenhets- och to-do-dokument i dropbox, webben eller en tröskel som tas bort. Det sprider sig och smittar. Det är en drivkraft, inte bara en skyldighet, säger Sofia Åhrman på Konstpidemin.

Både Linn Ahlander på Barnbiblioteken och Emelie Arendorff på Konstmuseet tar hjälp av det verktyg som används i samband med utbildningen för att jobba utifrån fem perspektiv på tillgänglighet. Arbetet har även gett idéer om metoden med checklistor och för att sammanställa styrdokument för att väga samman erfarenheter och "extrahera visdomar", som Kjell Håftén på Junis säger. Detta för att säkra rutiner, minska sårbarheten

och kunna jobba långsiktigt även i en organisation med hög omsättning på personal.

– På så sätt kan man bevara det till nästa år och till nästa generation av projektanställda så att kunskapen inte ska försvinna ut ur organisationen.

Vikten av systematisering

I vårt arbete för tillgänglighet har det blivit tydligt hur viktigt det är att ledningen pekar ut riktningen, oavsett hur stort arrangemanget är. Det konstaterar fler av informanterna i den här undersökningen. På så sätt blir tillgänglighetsarbetet beständigt över tid och inte beroende av eldsjälarna eller enskilda individer. Det är orsaken till att det är nödvändigt med rutiner och att systematisera tillgänglighetsarbetet. Det är också ett sätt att säkra resurser för att inte riskera att ge avkall på kvaliteten och dra in på betald personal och enbart förlita sig på volontärer. Åtminstone inte vad gäller större evenemang. Då är det uppenbart att tillgängligheten får stå tillbaka direkt, konstaterar Emma Rygielski, programproducent för Barnens Kulturkalas.

– En viktig framgångsfaktor i det här projektet har varit att alla har varit med på tåget. Alla aktörer har förstått vad det här med tillgänglighet för alla barn handlar

om och varför det är viktigt. Det krävs för att det ska leva vidare, säger Eva Johansson på Kultur i Väst.

För att arbetet ska vara framgångsrikt på sikt krävs även tålamod och en förståelse för att den är målgruppen är i utanförskap och inte vana att leta upp aktiviteter eller ens tro att ett evenemang som Barnens Kulturkallas är för dem. Ia Kjellsdotter berättar om hur få som hittade till deras aktivitet när de medverkade för nio år sedan. I dag är genvägen ett helt annat.

– Vi får förstå att det tar tid att jobba med de här frågorna och att nå ut. Det är inte en engångsinsats. Många är inte vana att bli inkluderade, säger Ia Kjellsdotter på Passalen.

Hon får medhåll av tillgänglighetskonsulent Eva Johansson på Kultur i Väst.

– Bli inte ledsen om ingen med uppenbar funktionsvariation kommer på ert arrangemang när ni har ansträngt er. De som har särskilda behov hittar dit tids nog. De är bara inte vana att aktiviteter finns till för dem. Det är viktigt att ha i åtanke att det kan behövas andra kanaler för att nå ut med varsamheten till dem som kanske inte tror att de är inkluderade. En väg att gå kan exempelvis vara genom intresseorganisationer och föreningar. Genom att standardisera och ställa krav kan vi som arrangörer nå upp till en viss nivå där det går att förvalta och jobba vidare. Men för att komma dit måste alla medarbetare förstå hur viktigt det faktiskt är och att hitta metoder för att göra medvetna val.

Framtida utvecklingsområden

Vi kan slå fast ett par områden som kan bli föremål för framtida utveckling utifrån det som har kommit fram i arbetet med den här dokumentationen.

- ★ Syn och teckentolkning av föreställningar och aktiviteter. En lösning skulle kunna vara om det gick att få "tolk on demand".
- ★ Halalkött. Det finns redan i dag försäljare som ser till att erbjuda kyckling som är ett kött som

många äter, som ett sätt att ha mat som är halal och vissa rätter är märkta som halal.

★ Mat i låg nivå. En sak som Kulturkalaset vill komma tillrätta med är att många foodtrucks är väldigt höga. Det är inte tillgängligt för barn, kortväxta eller personer i rullstol.

★ Än mer synliga menyer. Exempelvis med hjälp av laminat (ej blänkande) på borden där menyer syns tydligt och där det framgår vilken mat som är tillgänglig.

★ Spridning av utbildningen. Det material som tas fram under tillgänglighetsutbildningen ska finnas tillhands för alla att sprida vidare i sin egen organisation.

★ Rådgivning. Flera aktörer önskar sig möjligheten att anlita en tillgänglighetskonsulent för rådgivning och feedback, både vad gäller den fysiska miljön men också angående andra idéer och aktiviteter.

★ Tillgänglighetsbank. En webbguide som kan ge översyn av hur du kan gå tillväga och tänka i tillgänglighetsarbetet.

★ Checklista: För tillgängliga evenemang och aktiviteter för arrangörer och aktörer inom kulturområdet.

★ Översyn av aktiviteter.

”Det vore jättebra om det gjordes en översyn av alla aktiviteterna på kalaset på förhand så att det finns en överblick över tillgängligheten. Om det exempelvis saknas en aktivitet för barn med hörselnedsättning borde man i så fall bjuda in en aktör som kan ordna det. Kanske om alla fick skicka in checklistor till programproducenten i förväg så ser man vad som saknas.”

(Sam Bäfvenberg, Sverok)

Checklista för ett tillgängligt arrangemang

”Du måste tänka igenom det fysiska. Men du börjar inte med rulltrappor och hissar. Det finns många enkla knep som att lägga plywood över gräsmattan så att det blir enklare att rulla. Men det också viktigt att som arrangör tänka på attityder och värderingar. Den här målgruppen måste få känna sig bekräftad och blir sedd. På ett inkluderande sätt. Ibland kan det bli lite överdriven integration, nyckeln i det vi gör är att ingen ska få någon specialbehandling. Det är samma rutin för alla. Alla ska stå i kö och hämta nummerlapp. Det blir det normativa. Hos oss får ingen gräddfil eller få gå före, oavsett funktionsvariation.”

(la Kjellsdotter, verksamhetsledare Passalen)

Tips för tillgängliga arrangemang

- ★ Tänk brett. Är det svårt att tänka i rullstol så kan du istället tänka barnvagn. Tänk personer med hjul. Det viktiga är att alla kan komma fram.
- ★ Tid. Påminn er om att det tar tid att få till allt. Men våga tänka igenom hur ni vill göra.
- ★ Kom ihåg att det är lätt. Det är lätt att tro att tillgänglighet är svårt, men det behöver det inte alls vara.
- ★ Var kreativ. Hitta lösningar utifrån de förutsättningar som finns.

Kultur för alla

”Det som är nödvändigt för några få är också bra för de allra flesta.” Det är en paroll som har genomsyrat arbetet för tillgänglighet på Barnens Kulturkalas som har genomförts av Kultur i Väst och Barnens Kulturkalas. För även om vi har genomfört en rad åtgärder som har höjt tillgänglighetsgraden på Barnens Kulturkalas, så har åtgärderna inte minst lett till en kvalitetsförbättring av miljön och kulturverksamheten i stort.

Värt att lyfta fram är, att utifrån de fem perspektiven på tillgänglighet som Västra Götalandsregionen har formulerat, så erbjuder Barnens Kulturkalas aktiviteter som möter barns behov utifrån de olika tillgänglighetsperspektiven på samtliga fem punkter. Utifrån de fem olika perspektiven finns det dessutom minst tre olika vägar för anpassning utifrån de aktörer som har deltagit i den här undersökningen.

Den här dokumentationen visar även på vikten av rutiner, systematisering och ett långsiktigt arbete för att en verksamhet som Barnens Kulturkalas ska leva upp till de uppsatta målen för kvalitetssäkring vad gäller tillgänglighet. Inte minst tydligt är att arbetet kräver kompetenshöjande insatser, samordning, resurser och att ledningen stakar upp riktningen och pekar på vikten av tillgänglighet.

Handlingsplan

Personer med funktionsvariation ska ha rätt att delta i kulturlivet på lika villkor som alla andra. Därför har arrangörer en skyldighet att se till att evenemang lever upp till de riktlinjer som finns formulerade angående tillgänglighet och kultur i FN:s konvention för mänskliga rättigheter, diskrimineringslagen samt kommunala och regionala riktlinjer för tillgänglighet.

Det är även viktigt att ni som arrangerar börjar med att formulera för er själva:

- ★ Ett arrangemang för alla – vad innebär det?
- ★ Varför är det viktigt?
- ★ Hur når vi dit?

När ni har diskuterat och formulerat svar på ovanstående frågor är det dags att skriva en handlingsplan. Låt er inte avskräckas. Om du formulerar en handlingsplan första året behöver den inte innehålla de största grejerna. Börja smått, sen kan ni bygga ut under andra och tredje året.

Handlingsplanen kan vara kort i punktform eller längre och omfattande, beroende på tid, resurser och ambi-

tionsnivå. Skriv ner tillvägagångsätt, arbetsfördelning och mål – på lång och kort sikt. Riktlinjer hittar du exempelvis på kulturradet.se och Västra Götalandsregionens riktlinjer och standard för tillgängliga och användbara miljöer.

Små steg – stora visioner

Tänk på att det inte går att genomföra allting på en gång. Ni måste inte förverkliga hela handlingsplanen direkt eller ens under första året. Se det som ett utvecklingsarbete över tid, där ni gör medvetna val på vägen.

Medvetandegörning

En viktig del i arbetet för tillgänglighet är att bli medveten om vad tillgänglighet handlar om och vilka behov olika grupper har. Diskutera och ta reda på vad ni behöver lära er mer om för att förverkliga era mål och visioner.

Ta hjälp

Ingen kan veta allt. Ta hjälp av dem som vet, kanske kan ni höra av er till någon organisation för personer med funktionsvariation för att ta reda på vilka behov och önskemål som kan finnas. Tänk då på att få ett perspektiv med bredd och inte enbart en enskild persons önskan.

Räkna på tillgängligheten

Tillgänglighet är nödvändig och ökar kvaliteten för alla. Vissa delar är gratis, andra kostar. Avsätt pengar i budgeten för tillgänglighetsarbetet redan i uppstartsfasen.

1. Fysisk miljö

Riktlinjer

Börja med att kolla upp Västra Götalandsregionens riktlinjer och standard för tillgängliga och användbara miljöer. Eller kulturradet.se

Undvik exkluderande lösningar

Att gå in bakvägen på en teater bara för att du har rullstol eller tvingas bli buren upp för en trappa kan vara okej vid enstaka tillfällen, men att ständigt bli särbehandlad är inte att bli inkluderad. Se till att göra ditt arrangemang likvärdigt och inkluderande för alla. På alla sätt.

Se över möbler och inredning

Alla kan inte sitta på en vanlig stol och alla behöver inte nödvändigtvis samma höjd på bord och arbetsbänkar. Tänk på att variera höjd på bord och valet av stolar så att alla kan arbeta bekvämt. Gör plats så att det går att komma åt med rullstol och tänk på att lokalen ska vara rymlig och inte för trång. Det ska finnas gott om svängrum och vara lätt att ta sig fram. Likaså bör det finnas avskilda platser för lugn och ro för den som har svårt att höra eller andra skäl behöver mer stillhet.

Läsbart för alla

Personer som har svårt att se måste kunna orientera och förflytta sig utan att bli utsatt för onödiga risker. Informationsmaterial och skyltar måste ge bästa möjliga läsbarhet och gärna finnas i alternativa format, exempelvis i inläst form. Personer med kognitiva funktionsvariationer, såsom exempelvis autism och ADHD, kan ha svårt för att tolka, bearbeta och förmedla information. Alla ska kunna orientera sig och förstå informationen på ett lättfattligt sätt. Det kan handla om lättläst svenska och/eller bilder istället för text.

Tänk på underlaget

De som förflyttar sig i rullstol, med rollator eller har svårt att röra sig ska kunna ta sig fram självständigt och säkert. Underlaget måste vara fast och alla ska kunna ta sig fram utan att passera branta lutningar, trappor, höga trösklar, trånga passager och tunga dörrar. Det finns golv att lägga ut på gräs för att jämna ut marken och en lågbudgetvariant kan exempelvis vara plywoodskivor. Överväg noga utformningen av miljön så att alla kommer fram.

Maten

De som inte tål vissa ämnen har rätt att få mat som de tål utan att behöva be särskilt om det. Gluten- och laktosfria alternativ ska finnas tillgängliga för alla. Likaså ska det erbjudas vegetariskt, vegansk och kost fri från nötter, samt listor på vad alla rätter innehåller.

Parfymfritt

För att personer med besvär i andningsorganen och/eller allergier ska kunna vistas i offentliga miljöer ska luftkvaliteten i byggnader vara bra. Det ska gå att undvika

ämnen, material, växter eller dofter som riskerar att ge upphov till allergiska reaktioner. Uppmana gärna till en parfymfri miljö.

Toaletter, parkeringar och skyltar

Ett tillgängligt arrangemang måste kunna erbjuda toaletter som har plats för rollator, rullstol och/eller en personlig assistent. Det måste finnas parkeringar i nära anslutning till evenemanget och skyltar ska vara placerade på ett sådant sätt att även en kort person eller en person i rullstol når upp att läsa vad som står.

2. Bemötande

Sätt individen i centrum

Se människan, inte funktionsvariationen eller diagnosen. Fråga hur du kan hjälpa och vad din besökare vill göra istället för att tro att du själv måste komma med lösningar och att det kanske inte går. Utgå ifrån vad individen vill och inte vad du själv tror att hen kan.

Säg hej

Se alla och säg hej. Det visar att du bryr dig om dina besökare och att du ser dem oavsett förutsättningar.

Ha gott om personal

Snåla inte med bemanningen. För att kunna jobba med bemötandet krävs personal som finns till för besökarna. Oavsett om det bara gäller korta frågor eller större insatser.

Kompetenta medarbetare

Tillgänglighet kräver professionell personal som kan möta besökarna oavsett behov.

Språkvariation

Att lära sig teckenspråk eller något annat nytt talat språk kanske inte är så enkelt, men det går att säga hej och välkommen på teckenspråk eller andra språk än svenska utan att det kräver längre studier. Att ha skyltar på arabiska, persiska, engelska med mera gynnar ett vidgat deltagande och inkluderar fler.

3. Kommunikation

Tillgänglig webb

All kommunikation kring ditt arrangemang måste vara lättfattlig och begriplig. Hemsidor bör också vara anpassade så att de är tillgängliga för personer med olika typer av funktionsvariationer. Det går att få hjälp med en tillgänglig webb, men det finns också riktlinjer att läsa in sig på. Exempelvis kan det vara bra att använda ett lättläst språk och att syntolka bilder.

Sociala medier

Sociala medier är en bra väg att nå ut till fler, både med information om arrangemangets innehåll, men också med information om tillgänglighet och kontaktpersoner för tillgänglighet. Att syntolka bilder och att texta videoklipp är en god idé.

Information om tillgänglighet

Det måste gå att på ett enkelt sätt få information om evenemangets tillgänglighet på hemsidan. Hur det ser ut med parkeringar, toaletter och lokaler är sådant som besökaren lätt ska kunna ta reda på. Eller information om vilka föreställningar som är tecken-tolkade och annan information som rör tillgänglighet.

Kontaktperson

Det bör finnas ett telefonnummer till en kontaktperson med ansvar för tillgänglighet som besökare kan ringa inför, under och efter arrangemanget för frågor som rör det här området.

Skyltning

Den som går dåligt eller åker rullstol vill inte irra omkring i onödan. Det vill ingen. Se till att ha skyltar som alla kan se och som är lättöverskådliga med bilder, gärna placerade på en sådan höjd att de går att läsa även av en kort person eller av den som är rullstolsburen Information går att göra utan fördyrande kostnader. Skyltar är billigt.

4. Kompetens

Utbildning

Tillgänglighetsarbete kräver kompetens. Se till att en eller flera går en utbildning i tillgänglighet, men var noga med vem ni anlitar så att ni får det ni behöver.

Blottlägg luckor

Ibland är det lätt att tro att man redan kan allt vad det gäller tillgänglighet, men på samma sätt som det är lätt att av misstag exkludera grupper kan det vara svårt att se sina egna kunskapsluckor. Samtala i grupp om vari era luckor finns och fundera på hur ni ska fylla igen dem med hjälp av utbildning eller andra kompetenshögjande insatser.

Gruppens samlade kompetens

Se över vad ni som arrangörer har med er för kompetens in i tillgänglighetsarbetet. Dela med er, höj gruppens gemensamma kunskapsnivå.

Hitta verktyg

Vilken typ av verktyg/guider/checklistor behöver ni för att säkerställa att ni tänker tillgängligt och genomför tillgänglighetsarbetet i alla led? Hur ser ni till att ert arrangemang är tillgängligt för:

- ★ De som har svårt att se
- ★ De som har svårt att höra
- ★ De som har svårt att röra sig
- ★ De som inte tål vissa ämnen
- ★ De som har svårt att tolka, bearbeta och förmedla information

Konsulenthjälp

Det går att få viss hjälp via Kultur i Väst tillgänglighetskonsulenter för coachning, stöttning och kompetensutveckling i frågor som rör tillgänglighet och kultur. Kanske finns det även hjälp att få i er kommun eller via olika intresseorganisationer.

Du kan ringa upp en förening för personer med funktionsvariationer och se vad de önskar och vad som passar dem.

Medverkande intervjupersoner:

Elias Ytterbrink

– regional föreningskonsulent Sverok Väst.

Emma Rygielski

– programproducent, Barnens Kulturkalas.

Emelie Arendorff

– konstpedagog Göteborgs Konstmuseum.

Eva Johansson

– konsulent tillgänglighet, Kultur i Väst.

Filip Eklund

– verksamhetsadministratör, Göteborgs Kulturkalas.

Ia Kjellsdotter

– verksamhetsledare, Passalen.

Kjell Håftén

– verksamhetsledare Junis, IOGT-NTO Göteborg.

Linn Ahlander

– barn- och ungdomsbibliotekarie, Högsbo Bibliotek
– och Barnbiblioteken.

Mania Teimouri

– konsulent arkitektur barn och unga, Kultur i Väst.

Marjan Japinpinshe

– verksamhetsledare Ta i Hand Biskopsgården,
– studieförbundet Göteborg.

Mlja Renström

– intendent för pedagogik Göteborgs Konsthall.

Sam Bäfvenberg

– regional föreningskonsulent Sverok Väst.

Sofia Åhrman

– projektledare barn och unga, Konstepidemin.

Tasso Stafilidis

– verksamhetsledare Göteborgs Kulturkalas.

Text: Hanna Jedvik

Foto: Frida Winter sid 1, 3, 8 (vänster spalt), 10, 22